

Persbericht 'cores vernieuwt en verruimt'

Programma

Toespraak door burgemeester Renaat Landuyt

Lezing Marijn de Valk

Terugblik op vijf jaar opleiding door Martine Eeckhout

Getuigenis opleiding 2008-2010

Presentatie van de website

Toelichting bij de samenwerkingsovereenkomst door Michel Nuyttens

Cores partners

PERSBERICHT 'CORES VERNIEUWT EN VERRUIMT'

CORES, het Competentieplatform voor Conservering en Restauratie van Boeken en Archief, vernieuwt en verruimt. Syntra West, erfgoedpartners en provincies Oost- en West-Vlaanderen ondertekenen een nieuwe samenwerkingsovereenkomst. Naar aanleiding van de vernieuwde overeenkomst stelt CORES zich op donderdag 27 juni in het Brugse stadhuis om 17u voor aan de pers.

Het samenwerkingsverband reikt terug naar september 2005 waar algemeen rijksarchivaris Karel Velle de idee lanceerde om een samenwerkingsverband tussen Brugse erfgoedinstellingen te sluiten op het gebied van conservering en restauratie. Elk afzonderlijk hebben zij hiervoor namelijk niet voldoende middelen: noch personeel, noch infrastructuur, terwijl het belang van het behoud en beheer van ons erfgoed almaar groeit.

Kort daarna namen Erfgoedcel Brugge, de Brugse archiefsector en de erfgoedbibliotheek contact op met de opleidingsinstelling Syntra West. Dit resulteerde in het samenwerkingsverband CORES.

Het gaat om een gezamenlijk initiatief van zeven Brugse erfgoedpartners (het Rijksarchief en het Stadsarchief, de archiefdiensten van Bisdom en Grootseminarie, het OCMW archief, de Erfgoedcel en de Openbare Bibliotheek), de vormingsinstelling Syntra West. De provincies West & Oost Vlaanderen sluiten zich vanaf heden bij dit samenwerkingsverband aan. Samen bundelen de partners hun expertise om activiteiten rond restauratie en conservering van boeken en archief, onderzoek, opleiding en dienstverlening mogelijk te maken. De partners vergaderen regelmatig in een stuurgroep onder het voorzitterschap van Michel Nuyttens, gewezen afdelingshoofd in het Rijksarchief Brugge.

De opleiding bij Syntra West, restauratievakman van boeken en archief' staat centraal in het Cores verhaal. Dit betreft een tweejarige dagopleiding die leidt naar een erkend getuigschrift en het kwaliteitsvolle Cores-label. De leden van Cores ondersteunen de opleiding door deze te begeleiden, te adviseren en een eigen patrimonium ter beschikking te stellen ten behoeve van de stage.

Gedurende het persmoment zal Marijn de Valk, zelfstandig boekconservator-restaurator, het belang van vakmensen in het beroep boek- en papierrestaurator duiden en zal Syntra West-docente, Martine Eeckhout een terugblik werpen op vijf jaar opleiding en hoe deze gegroeid is tot wat ze vandaag geworden is.

Om Cores als competentieplatform bekender te maken voor de buitenwereld werd een website opgemaakt: www.cores-vlaanderen.be waarop alle informatie over Cores en de opleidingen terug is te vinden. Daarnaast werden al de afgestudeerden die over het Cores-label beschikken opgenomen in het restauratieloket. Het gaat vandaag om 11 afgestudeerden die beschikken over het cores-label en die zich hebben gevestigd als zelfstandig restaurator.

Naar de toekomst toe beschikt Cores nog over diverse plannen, zo denkt Cores aan een Cores club waarbij afgestudeerden samen hun expertise kunnen delen en advies aan elkaar kunnen vragen. Een samenwerking met de erkende opleiding die Syntra zal verzorgen in de provincie Limburg wordt eveneens in het vooruitzicht gesteld. Daarnaast wordt er gedacht aan een extra module in de opleiding 'conservatie van fotomateriaal', want hoewel digitalisering dominant wordt, blijft de conservatie van ons erfgoed uitermate belangrijk.

De pers is van harte welkom op het persmoment vanaf 17u (fotomoment voorzien om 18u).

Aanwezig van de pers graag bevestigen via charlotte.vanmullem@syntrawest.be.

Alle CORES-info via www.cores-vlaanderen.be.

Meer info omtrent de ambachtelijke opleidingen van Syntra West via tom.demeyere@syntrawest.be, tel 051/26.87.50.

Brugge, 18 juni 2013.

Einde persbericht)

* * *

Noot voor de pers en niet voor publicatie: Syntra West, Sofie Barremaecker, 051 26 87 50,
sofie.barremaecker@syntrawest.be
www.syntrawest.be

PROGRAMMA

- 17u-17u10 Verwelkoming
Door Renaat Landuyt, burgemeester Stad Brugge
- 17u10-17u30 Lezing 'De Vakman en de conservering van papieren erfgoed'
Door Marijn de Valk, zelfstandig boekconservator-restaurant gevestigd te Middelburg (Nederland)
- 17u30-17u45 Terugblik op 5 jaar opleiding
Door docente Martine Eeckhout, zelfstandig restaurator gevestigd te Brugge
- 17u45-17u50 Presentatie nieuwe Cores-website
Door Tom Demeyere, medewerker Syntra West
- 17u50-18u00 Toelichting bij nieuwe overeenkomst
Door Michel Nuyttens, voorzitter van de Cores-stuurgroep
- 18u00 Ondertekening van de overeenkomst en receptie

LOCATIE

Stadhuis Brugge-Burg 12-8000 Brugge (Salons op gelijkvloers)

TOESPRAAK

Persconferentie CORES: ondertekening samenwerkingsovereenkomst, stadhuis Brugge, donderdag 27 juni, 17 uur, verwelcoming door Renaat Landuyt, burgemeester Stad Brugge

Geachte genodigden,

Brugge en erfgoed: het is een stevig huwelijk, want steeds verrassend. Verrassen doet Brugs erfgoed vooral door kwaliteit en veelzijdigheid. Minder gekend, maar van uitzonderlijke kwaliteit is het papieren erfgoed dat in Brugge bibliotheken en archieven wordt bewaard.

Uiteraard willen we met dit papieren erfgoed maximaal naar buiten komen. Maar ontsluiten kan enkel als erfgoed in goede gezondheid verkeert, zeg maar optimaal wordt bewaard en geconserveerd. Conserveren veronderstelt goed opgeleide vaklui die in samenwerking met archivariissen en bibliothecarissen erfgoed fris en gezond houden. En dit is waar Cores voor staat, en wat het onderwerp vormt van dit persmoment.

Brugge speelt in de opleiding van restauratoren van papieren erfgoed immers een onvervangbare rol. Een Brugse opleidingspartner, Syntra West, en 7 Brugse erfgoedinstellingen sloegen 5 jaar geleden de handen in elkaar om een praktijkgerichte opleiding te starten. Met volle goesting engageerde de Stad Brugge zich via haar Erfgoedcel, Stadsarchief en Openbare Bibliotheek in deze samenwerking, die de naam Cores meekreeg.

Cores, dit samenwerkingsplatform tussen opleidings- en erfgoedpartners, leverde intussen een flink aantal uitstekende restauratievaklui af. De oorspronkelijke samenwerkingsovereenkomst liep af en alle partners staan vandaag klaar om deze samenwerking verder te zetten. Dat is wat we vandaag doen: de samenwerkingsovereenkomst vernieuwen, nog eens voor drie jaar. Hartelijk welkom aan alle partners die zich opnieuw engageren: Syntra West, Rijksarchief Brugge, OCMW Brugge, Bisdom Brugge, Grootseminarie Brugge, en Stad Brugge. Bovendien komen twee nieuwe partners aan boord, met name de Provincie Oost-Vlaanderen en de Provincie West-Vlaanderen. Bijzonder welgekomen!

Het is meer dan symbolisch dat dit feestelijk gebeuren hier plaatsvindt, in het stadhuis van Brugge. Op deze plaats werd in 2008 Cores boven de doopvont gehouden. De ondertekening van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst zal deze zitting afsluiten. Maar voor we daar aan toe zijn, laat boekenconservator-restaurator Marijn De Valk horen hoe onvervangbaar Cores zich in de voorbije jaren heeft gemaakt.

LEZING MARIJN DE VALK

Het is niet langer *not done* om met je handen te werken, maar de ambachtseconomie in zijn algemeenheid is kwetsbaar door het dreigend tekort aan vakmensen. En dit geldt speciaal voor het beroep van boek- en papierrestaurator. Oorzaken zijn het gebrek aan opleidingen, de beperkte arbeidsmarkt en soms de attitudes van de vakmensen zelf. Gelukkig is er de opleiding van CORES in Brugge!

Marijn de Valk is een zelfstandig boekconservator-restaurator gevestigd te Middelburg, Nederland. Zij heeft haar opleiding gevolgd te Gent en is reeds meer dan twintig jaar zelfstandig werkzaam. Ze gaf gastlessen aan de opleiding van CORES en de academie in Antwerpen. Zij werkt hoofdzakelijk aan boeken en bibliotheken. Enerzijds aan enkele stukken, die om de vorm en/of de inhoud bijzonder zijn. Anderzijds is zij gegrepen door de collectie brede aanpak van bibliotheken. Naast een degelijk plan van aanpak, zijn voor dit werk vooral vele bekwame handen nodig.

DE VAKMAN EN PRIORITERING IN DE CONSERVERING VAN PAPIEREN ERFGOED

LEZING TER GELEGENHEID VAN HET VIJFJARIG BESTAAN VAN DE OPLEIDING
'RESTAURATIEVAKMAN VOOR BOEKEN EN ARCHIEF' IN BRUGGE / 27 JUNI 2013

MARIJN DE VALK

Eigenlijk bent u het verkeerde publiek om aan te vertellen wat mij bezig houdt en waar ik mij zorgen over maak. Namelijk de waardering van deze opleiding in het culturele veld, waar nog wel wat aan hapert in Vlaanderen.

Ik neem aan dat u allen die hier bent, deze opleiding een warm hart toedraagt. Maar eigenlijk wil ik juist iets zeggen aan de mensen die nog moeten wennen aan het feit dat er niet alleen hoog opgeleide boek- en papier-restauratoren zijn, maar ook heel goede vakmensen van middelbaar niveau, werkmensen die naar mijn idee hard nodig zijn om het uitgezette beleid uit te voeren met alle inzicht en kunde. Mensen die als geen ander geschikt zijn voor het uitvoerende conserveringswerk in archieven en bibliotheken.

Het is niet langer *not done* om met je handen te werken. Maar de ambachtseconomie in zijn algemeenheid, is kwetsbaar door een tekort aan vakmensen. En dit geldt speciaal voor het beroep van boek- en papierrestauratoren. Oorzaken zijn het gebrek aan opleidingen, de beperkte arbeidsmarkt en soms de attitudes van de vakmensen, de restauratoren zelf. Gelukkig is er de opleiding van Cores, in Brugge.

LOF

Maar eerst een korte lofrede:

Vijf jaar geleden is hier in Brugge gewoon een opleiding gestart. Weliswaar bouwend op de expertise van een opleiding die al bestond, maar toch, een nieuwe opleiding met een nieuw elan door de samenwerking van een opleidingspartner en cultureel-erfgoedpartners in West-Vlaanderen, te weten: het Rijksarchief, het Stadsarchief Brugge, de Openbare Bibliotheek, het archief van het OCMW, de archieven van het Grootseminarie en het Bisdom en de Erfgoedcel Brugge, in samenwerking met Syntra West. De mensen die hierbij betrokken waren (en nog zijn), hebben hiermee een heel bijzonder initiatief genomen. Inmiddels komen hier nog twee nieuwe partners bij: de Provincies West- en Oost-Vlaanderen.

Pragmatisch, maar met visie gestart, omdat er een behoefte is aan vakmensen. Er zijn prima docenten gevonden, er is een stevig lesprogramma opgezet - kort, maar vrij zwaar - er wordt hard gewerkt aan steeds betere cursussen, er zijn voldoende cursisten en er zijn gerenommeerde restauratoren die de examens afnemen. De opleiding trekt mensen uit de omgeving, maar ook heel gemotiveerde mensen van ver aan.

En dus zijn er nu, heel gewoon, capabele en gekwalificeerde vakmensen op de arbeidsmarkt.

GEBREK AAN OPLEIDINGEN

Zal ik kort het beeld schetsen van de andere opleidingen voor boek- en papierrestauratoren in Vlaanderen en Nederland?

Er is de academie in Antwerpen met de richting conservatie. Deze wordt nu ingekanteld in de Universiteit van Antwerpen. Alle studio's gaan mee,

conservering van textiel, van polychromie, van metaal, hout, schilderijen... alleen de richting boek- en papier wordt opgeheven als gevolg van een systematische verwaarlozing van deze studierichting de afgelopen tien jaar. *Dit heeft tot de vreemde situatie geleid dat afgestudeerden in Antwerpen zich soms komen bijscholen in Brugge. Terwijl het diploma van de cursisten in Brugge op de arbeidsmarkt minder waard is dan dat van de academie!*

Dan is er nog de nieuwe opleiding restaurator aan de Universiteit van Amsterdam, die maar liefst zeven jaar duurt. Deze opleiding levert goede restauratoren af, mensen op hoog niveau. Mensen met veel theoretische kennis, die echter nog weinig gelegenheid gehad hebben praktijkervaring op te doen. En dan zijn er nog privé-cursussen die ik niet allemaal ken natuurlijk.

Dus wanneer je er voor kiest boekrestaurator te worden met een praktische inslag, moet je op dit moment in Brugge zijn.

Hierbij denk ik dan aan de intro in de boeken van Asterix en Obelix; 'Nergens...in heel Gallië? Nergens? Nee, een kleine nederzetting bleef moedig weerstand bieden...'. de dapperste der Galliërs dus... hier in Brugge. Tot zover mijn lofrede, en dan zou ik nu graag focussen op de 'omringende legerplaatsen'.

ONTWIKKELINGEN IN HET VAK

Ik merk tijdens mijn werk dat opdrachtgevers en collega's vaak de mening zijn toegedaan dat alleen de restauratoren van de gevestigde orde in aanmerking komen voor conserveringswerk. En wanneer ik opper dat men voor bepaalde opdrachten zeker ook afgestudeerde restauratievaklui met een Cores-label kan benaderen, reageert men soms verschrikt of zelfs afkerend. Helaas.

En zo blijkt het ook niet mogelijk voor cursisten van Cores om lid te worden van de bestaande vakverenigingen, wat zeker tot spanningen in het werkveld leidt.

Maar wat kenmerkt de gevestigde restauratoren?

Veel van mensen van de oude garde zijn zelf ooit als boekbinder begonnen. Mensen die nu rond de zestig zijn. Er bestonden in hun tijd immers nog geen opleidingen voor boekrestauratie. Men volgde cursussen, soms in het buitenland en langzaam ontstond het bewustzijn dat een oud boek niet herbonden moest worden in een degelijke, eigentijdse band. Of in tenenkrommende imitatie van een oude band.

In 1984 werd de opleiding het HICOREB opgericht, een privé-initiatief in Gent. Deze opleiding heeft zes jaar bestaan. En in Amsterdam startte in 1980 de Opleiding Restauratoren. Iedereen leerde bij, er werden vaktijdschriften opgericht, technieken verbeterden en er werd nagedacht over de ethiek van de restauratie. Deze ontwikkeling gaat nog steeds door. Nu is zelfs het woord 'restauratie' bijna ouderwets en dienen we enkel te spreken over 'conservering' en het behoud van alle historische lagen van een boek.

Alle oude rotten in het vak weten dat zij zelf hun kennis bij elkaar hebben moeten sprokkelen. Wanneer ze geluk hadden met een goede opleiding als start, hebben ze daarna met cursussen (permanente educatie) en vooral veel werken, ervaring opgedaan.

Waarom dan nieuwe vakmensen niet dezelfde kansen gunnen? Ik vind dat we alle nieuwe vakmensen moeten koesteren en blij moeten zijn met nieuw bloed. Ik zal mij er altijd van bewust zijn dat dit vak staat of valt met ervaring. Wanneer ik

naar mijzelf kijk, dan was ik na mijn opleiding aan het HICOREB blij met een duidelijke, afgebakende job op het Rijksarchief in Zeeland om affiniteit te krijgen met het materiaal, om daarna langzaam het vertrouwen te krijgen van mijn klanten (en mijzelf!) en zo evalueerde ik geleidelijk aan van archiefrestaurator naar een boekconservator die aan topstukken mocht werken en ben ik op dit moment meer bezig met beleidsmatig werk en de begeleiding van projecten. Werk dat ik zeker niet had aangekund wanneer ik pas van school kwam. Dus wanneer nu gezegd wordt dat mensen met een opleiding in het middenkader, zoals hier in Brugge, op grond van hun opleiding niet geschikt zijn voor bepaalde opdrachten, dan krijg ik het helemaal warm. Dat is niet eerlijk en klopt ook niet met de realiteit. De opleiding is de start, maar wat daarna telt is de juiste instelling ten opzichte van het materiaal én de werkervaring.

OPDRACHT VOOR OPDRACHTGEVERS

Ik begrijp heel goed dat deze situatie het voor opdrachtgevers natuurlijk moeilijk maakt de juiste mensen te selecteren voor conserveringswerk. Maar om het vak vooruit te helpen, vind ik dat opdrachtgevers de verantwoordelijkheid hebben iedereen kansen te geven, op verschillende niveaus.

Een goede opdrachtgever weet onderscheid te maken:

1. Tussen werk aan boeken die bij een goede boekbinder herbonden mogen worden
2. Werk aan boeken en archieven die op een doelmatige, efficiënte manier geconserveerd moeten worden (hierbij denk ik aan het behandelen van charters, aanvezelwerk en de behandeling van bijvoorbeeld series registers) , maar ook het uitvoeren van depotcontroles en het maken van schade-inventarisaties.
3. En de behandeling van topstukken, het initiëren en uitvoeren van onderzoek en het uitdenken van nieuwe methodes.

Voor elk van de drie niveaus zijn andere mensen nodig, met een andere aanpak, waarbij ik de mensen met een Cores-label onder het tweede punt schaar. Dit spaart ook geld, want een restaurator met veel ervaring is te duur om een hele dag te staan aanvezelen. En daarbij mag je je ook afvragen of zo iemand genoeg ervaring heeft, omdat hij dit soort werk misschien niet dagelijks uitvoert.

Het vraagt van de opdrachtgever wel inzicht in de werksoorten. Een goede *opdrachtoomschrijving* is van belang en een degelijke *nabespreking* van opdrachten, zodat restauratoren weten dat ze gevolgd worden en dat ze er niet alleen voorstaan wanneer er moeilijke beslissingen genomen moeten worden. *Ik hoop echt dat het inzicht zal ontstaan dat iedereen op alle niveaus nodig is.*

Een voorbeeld van deze manier van werken is de eerstlijnsconservering van bibliotheken, die gebaseerd is op het stellen van prioriteiten en werkdeling. Een restaurator maakt de keuzes en kijkt wie welke werksoort aankan. Deze werksoorten worden vervolgens geclusterd. In de behandeling gaat het altijd om snelle, maar verantwoorde oplossingen met moderne materialen, maar soms kiezen we er voor bepaalde handelingen niet uit te voeren. Een boek is dan eigenlijk niet helemaal af, maar functioneert wel weer voor de gebruiker, of ziet er weer netjes uit in de kast. Er wordt in dit concept gewerkt met restauratoren, maar ook met vrijwilligers en met het eigen personeel van een bibliotheek. En op deze manier kunnen bijvoorbeeld zo'n anderhalf duizend boeken in een maand

een behandeling krijgen, zoals dat nu gebeurt voor de Universiteitsbibliotheek Antwerpen. Dit is bij uitstek werk waar veel vakbekwame handen voor nodig zijn, Cores-mensen bijvoorbeeld en dit geldt natuurlijk ook voor al het werk in de archieven.

Van de begeleidende restaurator vraagt dit werk een heel andere insteek, dan wanneer hij dagen bezig is met één object. Men moet oog hebben voor de kwaliteit, maar daarnaast ook voor de kwantiteit. Met beiden zijn instellingen gebaad.

ATTITUDES VAN DE RESTAURATOREN

En zo kom ik bij de attitudes van de restauratoren zelf.

Die dus in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw hun boekbindersschorten hebben verwisseld voor witte jassen en – bij wijze van spreken – eenzame roependen in de woestijn zijn geworden. Die ontwikkeling is heel goed geweest voor het bewustzijn in de sector en een zorgvuldige en terughoudende manier van werken. Maar ik vind zelf dat het nu wel tijd wordt voor iets meer realisme. Want het is niet verstandig elk stuk te behandelen alsof het een prent van Rembrandt is of een twaalfde-eeuwse Brugse cisterciënzerband. *Goed materieel behoud staat of valt met het stellen van prioriteiten en het maken van de juiste keuzes.*

Het blijkt echter dat sommige restauratoren niet gelukkig worden van deze werkwijze. Men is gewend een boek van het begin tot het eind af te werken. Het vraagt een andere manier van denken. En men is over het algemeen niet gewend om te gaan met verschillende niveaus in ervaring en opleiding.

Daarnaast zijn restauratoren soms ook erg gesloten. Terwijl er juist nood is aan goede stageplaatsen in Vlaanderen waar cursisten zich verder kunnen ontwikkelen. Deze zijn op dit moment bijna niet te vinden.

DE TOEKOMST

In de vorig jaar verschenen nota van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek 'De wet van de remmende achterstand' geven de ondervraagde bibliotheken duidelijk aan dat er een grote behoefte is aan expertise, intern en extern, op het gebied van behoud van het cultureel erfgoed.

Het is natuurlijk crisis. Maar ik denk dat wanneer restauratoren aanvoelen welke behoeften er leven in de archieven en bibliotheken en ze in staat zijn daar op in te spelen, er wel degelijk werk is. Ze zullen zich moeten bewijzen en de instellingen moeten de nieuwe vakmensen een kans geven.

Maar als dat gebeurt, kan er toch een nieuwe generatie ontstaan? Een generatie die voort bouwt op de reeds ontwikkelde expertise van de oude garde, maar die daarnaast in staat is pragmatisch verantwoord te handelen.

De Brugse opleiding speelt hier naar mijn idee heel goed op in. Bijzonder is bijvoorbeeld dat cursisten aan originele objecten mogen werken, die beschikbaar gesteld worden door de partnerinstellingen van Cores. En op deze manier de eerste praktijkervaring kunnen opdoen.

AMBACHT/VAKMANSCHAP

In dit kader wil ik ook graag aandacht besteden aan het woord 'ambacht' en wat daar in deze context verband mee houdt. Ambacht is een oud woord. In essentie is een ambacht 'handwerk dat aangeleerd wordt om een beroep mee uit te oefenen en gericht op enkele materiële stukken'. Het woord wordt

echter te pas en te onpas gebruikt wordt en heeft verschillende associaties. In de Middeleeuwen hield het woord verband met professionaliteit en beroepseer en kon je je niet zomaar aansluiten bij een gilde.

Nu echter zijn er ‘ambachtelijk gemaakte pralinen’ (dat zijn lekkere pralinen, dat is duidelijk), en de confituur in de supermarkt, die door moet gaan voor huisgemaakt, heeft een rood-met-wit bedrukt dekseltje, alsof het een doekje is, dan verkoopt hij beter.

Maar aan de andere kant spreken we het niet van een ambachtelijke tandarts of chirurg. Dan is de associatie juist weer te grof en kneuterig. En dat is een ‘ambachtenmarkt’ al helemaal. Trekt veel bekijks, maar doet niet direct denken aan kwaliteit. Ik zie dan eerder stevig handgemaakt keramiek voor mij.

Moderne restauratoren hebben zich tijdens hun emancipatie gedistantieerd van het ambacht. Maar ik denk dat het belangrijk is dat de ambachtelijke component in het vak opnieuw gewaardeerd wordt. Het is zó belangrijk dat iemand die aan historisch materiaal werkt, handig is en zijn vak gewoon goed beheerst. En dat is niet vanzelfsprekend. Ik heb al veel stagiaires in de werkplaats gehad, maar echt maar heel weinig mensen hebben de verieste vaardigheid met hun handen.

In het boekje dat verscheen bij het trajecten *‘Handmade in Brugge’* dat in februari verscheen, wordt gesproken van ‘De Universiteit van de handen’. Daar moet ik dan wel om lachen, maar het is geen onzin. En de intenties van *‘Brugge Letterenstad’* sluiten absoluut aan bij de ambities van de opleiding.

Er is een hele revival bezig rond oude ambachten en de klassen voor vakopleidingen stromen vol met hoger opgeleiden. Dat gaat van glazenier, steenhouwer tot meubelmaker en dakbedekker tot boekbinder. In deze zin past de opleiding van Cores heel mooi in het concept van *‘Brugge Letterenstad.’* We hebben ons jaren gericht op de kenniseconomie. Hoe hoger je opleiding, hoe beter je terecht kwam in het leven. Maar steeds vaker komt het besef dat je ook met handenarbeid kunt excelleren.

De ambachtseconomie is een vergrijsde sector en in tijden van crisis biedt een vakopleiding aan werkeloze hoog opgeleiden een alternatief. Bovendien zie je resultaat van je werk en heb je veel voldoening, het werk is afwisselend en je hebt veel vrijheid om je eigen tijd in te delen.

Japan is een land waar goede ambachtslieden nog enorm gewaard worden. Daar weet men dat voor het uitvoeren van een enkele handeling soms jaren oefening nodig is. Ik heb gelezen dat een goede ambachtsman in Japan evenveel verdient als een professor aan de universiteit.

Ik weet niet of er, toen de naam voor de opleiding gekozen werd, ook het woord ‘ambacht’ is overwogen, maar ik vind het heel goed dat er voorbij is gegaan alle interpretaties van het woord en dat de opleiding opleidt tot ‘restauratie VAKMAN’. Een vakman in de praktische en theoretische zin, maar die wel het ambachtelijke aspect in zich draagt. Het is een ‘titel’ om fier op te zijn.

AFSLUITING

Ik wil afsluiten met het volgende:

Ik heb twee zoons. De oudste kan vrij goed leren. Maar daarnaast – en dat zeggen we niet hardop – is hij eigenlijk heel onhandig. Of de jongste kan leren weet ik nog niet want hij is pas acht jaar. Maar hij heeft in ieder geval gouden handjes.

Met veel geduld en eindeloos veel concentratie krijgt hij van alles voor elkaar. Wanneer hij bezig is, denk ik af en toe dat ik toch eens moet gaan kijken om hem te helpen. Maar over het algemeen is dan al klaar wat hij in zijn gedachten had.

Stel dat hij over tien jaar zou besluiten de opleiding 'Restauratievakman boeken en archief' te gaan volgen hier in Brugge, dan weet ik zeker dat ik heel trots zou zijn.

En dan hoop ik natuurlijk dat Martine Eeckhout hier nog werkt. Of, wanneer ze dan met pensioen is, dat ze haar lesmethoden en inspiratie over heeft kunnen dragen aan anderen. En dat ze dan misschien af en toe nog eens gastlessen komt geven!

En hiermee kan ik dan meteen de volgende spreekster even in het zonnetje zetten: Martine, die werkweken maakt alsof ze nog twintig is, hét voorbeeld is van een restaurator die altijd wil bijleren en open staat voor nieuwe dingen, oog heeft voor alle details en nuances in het vak, en steeds bescheiden is.

En tot slot wens ik de opleiding een mooie toekomst toe, en alle erkenning die ze verdient!

BOEKRESTAURATIE DE VALK

CORRESPONDENTIE

SEISDAM 38

4331 NT MIDDELBURG NEDERLAND

marijn@boekrestauratiedevalk.com

www.boekrestauratiedevalk.com

WERKPLAATS

ACHTER DE KERK 2

4339 AN NIEUW- EN SINT JOOSLAND

+31(0)118 61 66 09

TERUGBLIK OP VIJF JAAR OPLEIDING DOOR MARTINE EECKHOUT

In 2008 startte Syntra West met de opleiding 'restauratievakman boeken en archief', na restauratievakman van papier en handboekbinder. Nu, vijf jaar later, blikte docente Martine Eeckhout terug op deze periode. Zo brengt ze het aantal ingeschrevenen en het aantal afgestudeerden in kaart, bekijkt ze de opbouw van de opleiding en de gemeenschappelijke modules met de andere opleidingen, en blikte ze terug op de praktijklessen en duurzame stage-opdrachten die ze over de jaren hebben uitgevoerd.

Martine Eeckhout is zelfstandig boek-, papier-, perkament- en zegelrestaurator sinds 1990 en is sinds 2008 docent restauratiepraktijk bij Syntra West. Zij is tevens werkend lid van Restauratoren Nederland. Ze is licentiaat in kunstgeschiedenis en oudheidkunde en heeft daarnaast diverse opleidingen en bijscholingen gevolgd. Zij ontvangt voornamelijk opdrachten van het museum Plantin-Moretus, het stadsarchief van Brussel, het OCMW-archief van Brugge, enzovoort.

GETUIGENIS OPLEIDING 2008-2010

Als ik aan de opleiding terugdenk, dan komen automatisch deze twee woorden in mijn gedachten: 'boeiend' en 'intensief'.

'*Boeiend*' omdat tot dan toe een boek enkel **gelezen** werd, de inhoud of het verhaal stond centraal. Nu heeft ieder boek een bijkomende dimensie. Het papier, de typografie, de bandbekleding en de inbindwijze vertellen ook hun verhaal dat minstens even spannend is.

'*Intensief*' in de zin van veel, geconcentreerd en nauwgezet werken gedurende de ganse opleiding. Ieder jaar werden er zeven modules afgewerkt volgens het vaste stramen van theorie, aanvullende praktijk en met een moduleproef als afsluiting.

Voor de opleiding is geen voorkennis vereist, dat betekent dat **alle** informatie om het ambacht naar behoren te kunnen uitvoeren in de leerstof verwerkt is. De aanvullende praktijk is super interessant omdat de Cores-partners 'echte' documenten leveren om te restaureren. Zo werden tientallen processen van het Brugse Vrije gerestaureerd in het eerste jaar. Tijdens het tweede jaar werden charters met zegels geconserveerd en daarna gemonteerd in zuurvrije dozen. Ook perkamenten omslagbanden werden grondig gerestaureerd. De moduleproef is een test over de ingestudeerde theorie en een 'werkstuk' moet het bewijs leveren dat de aangeleerde vaardigheden zelfstandig in de praktijk kunnen omgezet worden. Op het einde van de volledige opleiding wordt een 'meesterproef' afgelegd. Een manuscript, een charter met zegel, een lederen en een perkamenten band moeten gerestaureerd zijn, de bijbehorende verslagen moeten aan de jury worden overhandigd en de keuze voor de toegepaste behandelingen moeten worden verdedigd.

Zoals in meeste beroepen stopt het studeren niet bij het behalen van het diploma. Een achttal cursisten wensten zich verder te bekwamen en drongen bij Syntra West aan om een extra jaar in te lassen. Zo werden workshops georganiseerd over het vergulden, restauratie van transparant papier en lokale inktvraatreparaties. Ook nu nog, 3 jaar na het beëindigen van de opleiding, dringt verdere bijscholing zich op want de restauratie is voortdurend in beweging met nieuwe inzichten, onderzoeken en materialen.

Linda Dhondt,

16 juni 2013

Presentatie van de website

De website heeft als doelstelling een kennisplatform te genereren en bijscholingen bekend te maken. Het is een portaal met informatie over opleidingen, nieuwe technieken en evenementen binnen de restauratiewereld die erkende restauratievaklui begeleiden in hun zelfstandige activiteiten, doch ook potentieel toekomstige restauratievaklui stimuleren om zich om/bij te scholen tot restauratievakman en zo een kwalitatieve bijdrage tot de sector te leveren.

Link naar de website: www.cores-vlaanderen.be

TOELICHTING BIJ DE SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

In 1990 liep op verschillende plaatsen in Vlaanderen een rondreizende tentoonstelling onder de titel 'Rijkdom bedreigd'. Het was een initiatief van de helaas ter ziele gegane 'Werkgroep Preservering, conservatie en restauratie' van de VVBAD, de Vlaamse Vereniging voor archivarissen, bibliothecarissen en documentalisten. De goed gedocumenteerde en mooi geïllustreerde catalogus werd uitgegeven door het Gemeentekrediet, toen nog een gulle sponsor van culturele activiteiten allerhande. In de tentoonstelling werd niet enkel de archief en bibliotheekrijkdom in elke Vlaamse provincie getoond, maar kon het publiek ook aan de hand van enkele markante voorbeelden van beschadigde documenten en boeken vaststellen hoezeer onze rijkdom was bedreigd. Het zou helaas weinig moeite kosten de tentoonstelling vandaag over te doen, geïllustreerd met andere voorbeelden. De voorzitter van de werkgroep, de Gentse historicus René De Herdt formuleerde onder de titel 'Sensibilisering dient dringend op gang te komen' een tiental doelstellingen die van hun actualiteit niets hebben ingeboet. Eén ervan was dat sensibilisering en opvoeding de overheid de weg dienden te wijzen naar te nemen maatregelen. Ook al zijn die maatregelen er niet onmiddellijk gekomen, de rondreizende tentoonstelling had op zijn minst de verdienste dat het cultuurminnend publiek met zijn neus op de feiten werd gedrukt en dat op brede schaal het inzicht groeide dat vroeg of laat moest worden ingegrepen. Het verhaal van CORES zie ik als een verre uitloper hiervan en een antwoord erop. Laat ons in elk geval niet het oude joodse gebruik navolgen, Genizah genaamd, dat er in bestond om sleetse documenten met heilige teksten gewoon in de grond te stoppen omdat ze absoluut niet verloren mochten gaan. Waar geen rekening mee gehouden werd is dat die later opnieuw opgegraven konden worden en in handen komen van malafide avonturiers, zoals tempeliers en kruisvaarders, steeds op zoek naar verborgen schatten en mysteries. Onze schatten kunnen we maar beter met de beste zorgen omringen.

Tijdens de opening van een tentoonstelling in het Rijksarchief te Brugge n.a.v. de open monumentendag 2005 werd voor het eerst de idee geopperd of het niet zinvol zou zijn dat een aantal erfgoedpartners de handen in mekaar zouden slaan om een project te ontwikkelen dat het mogelijk zou maken initiatieven te nemen voor de conservatie en restauratie van boeken en archieven die ze elk afzonderlijk, zeker in tijden van besparing, onmogelijk op eigen houtje konden bewerkstelligen. Het moment voor deze oproep was symbolisch goed gekozen. Boeken en archieven zijn weliswaar geen monumenten in de eigenlijke zin, maar in de overdrachtelijke zin zijn ze dat wel degelijk. Het zijn figuurlijke monumenten die we in de best mogelijke

omstandigheden moeten bewaren voor het nageslacht. Het is een uitdaging van formaat voor eenieder die actief is in het brede culturele erfgoedveld.

De oproep van 2005 kan worden gezien als het oplaten van een ballon, weliswaar nog geen luchtballon, maar een klein ballonnetje dat zwenkend en aarzelend zijn weg zocht naar de wolken en even goed kon neervallen als verder stijgen. Bij de Brugse erfgoedpartners kon het initiatief op veel sympathie rekenen, maar het was aanvankelijk helemaal niet duidelijk welke richting we zouden uitgaan. De eerste aftastende gesprekken met Syntra West waren ook van aard om ons er van te overtuigen dat hier concrete mogelijkheden lagen voor samenwerking. Diverse mogelijkheden werden onderzocht omtrent de juridische structuur die een dergelijk samenwerkingsverband zou moeten gaan aannemen: PPS, vzw of een eenvoudige samenwerkingsovereenkomst. Na heel wat overleg werd een consensus bereikt over het feit dat een samenwerkingsovereenkomst de meeste opportuniteiten bood. Ze kreeg de naam CORES, Competentieplatform voor de conservering en restauratie van boeken en archief. De praktijk heeft intussen uitgewezen dat dit, althans naar mijn bescheiden mening, de juiste keuze was. De partners van de eerste overeenkomst waren Syntra West vzw, het Rijksarchief te Brugge, het bisdom en het groot seminarie te Brugge, het OCMW te Brugge, de erfgoedcel Brugge, de stedelijke openbare bibliotheek en het stadsarchief te Brugge.

Centraal daarbij stond de organisatie van een opleiding en intussen zijn effectief al een heel aantal vakmannen (en vrouwen) voor de restauratie van boeken en archief gevormd. Voor mij, als voorzitter van de stuurgroep, was het van bij de aanvang evenwel duidelijk dat we op termijn zouden moeten zoeken naar een breder draagvlak en dat ook andere partners bij de werking betrokken zouden moeten worden. Ik ben daarom bijzonder verheugd dat de provincies Oost- en West-Vlaanderen zich bij het samenwerkingsverband hebben aangesloten. Op korte termijn zullen zich ook mogelijkheden tot samenwerking aandienen voor een opleiding die Syntra zal verzorgen in de provincie Limburg amen met de erfgoedbibliotheek en allicht nog andere partners. Voor de domeinnaam op onze website werd heel bewust gekozen voor CORES-vlaanderen, opdat ons competentieplatform zou kunnen uitgroeien tot een begrip in Vlaanderen.

Omdat de termijn van de eerste samenwerkingsovereenkomst was afgelopen en omdat intussen ook nieuwe partners waren toegetreten drong een nieuwe samenwerkingsovereenkomst zich op. Ik ben bijzonder verheugd dat deze nieuwe overeenkomst vandaag door alle betrokken partners plechtig kan worden ondertekend.

Veeleer dan een semantisch discours te ontwikkelen over de verschillen tussen de eerste en de huidige overeenkomst wil ik de voornaamste punten uit deze nieuwe overeenkomst kort toelichten. In essentie zijn dezelfde punten overigens in beide overeenkomsten terug te vinden.

De erfgoedpartners en de opleidingspartner Syntra West staan op de eerste plaats in voor de gezamenlijke planning van het ondernemerschapstraject Restauratievakman van Boeken en Archief, georganiseerd bij Syntra West. In Vlaanderen was er zonder meer nood aan een dergelijke op de praktijk gerichte opleiding. Dankzij de goede samenwerking tussen bekwame docenten en gemotiveerde cursisten heeft de opleiding op korte tijd een zeer goede reputatie gekregen. De partners kunnen de docenten bijstaan door het verlenen van adviezen of door het verzorgen van seminaries, wat intussen ook effectief is gebeurd. Bijzonder interessant voor de partners is dat de overeenkomst de mogelijkheid voorziet om boeken en archief ter beschikking te stellen voor stage- en praktijkopdrachten binnen de opleiding. Het gaat hierbij uiteraard niet om topstukken, maar de resultaten van de stageopdrachten van de cursisten waren erg bevredigend.

Elk van de contracterende partijen is vertegenwoordigd in een stuurgroep die de concrete uitwerking van de samenwerkingsovereenkomst begeleidt. De stuurgroep ziet toe op het algemene beleid en de vlotte uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst; hij adviseert en begeleidt ook de promotie van de opleiding. Belangrijk is de adviserende stem binnen de stuurgroep van de sectorale pedagogisch adviseur van SYNTRA Vlaanderen, omdat dit de mogelijkheid biedt om waar mogelijk de lesprogramma's bij te sturen. Het luik boeken en het luik archief dienen in deze programma's op een evenwaardige en volwaardige manier vertegenwoordigd te zijn. De stuurgroep is eveneens verantwoordelijk voor het opstellen en opvolgen van een deontologische code voor afgestudeerden van de opleiding en het toekennen van een kwaliteitslabel dat aan deze code is gekoppeld. Dit is van ontzettend groot belang: de opleiding stelt hoge kwaliteitsnormen maar wie het label krijgt heeft ongetwijfeld een stevige troef in handen eenmaal een eigen atelier wordt opgestart. De partners verbinden er zich toe om afgestudeerden met een kwaliteitslabel in de mate van het mogelijke te betrekken bij het opstellen van hun prijsvragen voor conservatie- en restauratieopdrachten. Het gaat dan niet om een echte spin off, maar de band tussen opleiding, afgestudeerden en partners wordt hierdoor wel sterk geaffirmeerd.

Als opleidingspartner staat Syntra West in voor alle kosten in verband met de reguliere opleiding en voor voldoende docenten die beschikken over de noodzakelijke expertise en kwalificaties. De partners kunnen o.m. instaan voor het vrijstellen van eigen personeel om de opleiding Restauratievakman van boeken en archief te volgen en bekostigen aanvullende materialen die

nodig zijn voor het behandelen van stukken tijdens de stageopdrachten. Een echte aderlating kan dit moeilijk worden genoemd. Met alle begrip voor de moeilijke budgettaire tijden kunnen we alleen maar hopen dat alle partners voldoende zullen beschikbaar hebben om offertes voor restauratie uit te schrijven.

Er dient nog op gewezen te worden dat de contracterende partijen gebonden zijn door een middelenverbintenis, waardoor elke partij zich er toe verbindt haar taken in de samenwerkingsovereenkomst naar best vermogen uit te voeren. Het is goed dat dit er staat, al kan ik bevestigen dat de samenwerking vanaf het prille begin vlekkeloos is verlopen. Een samenwerking staat of valt met de medewerking van alle participanten . We kunnen alleen maar hopen dat we ook na de ondertekening van deze overeenkomst op dezelfde manier verder kunnen blijven werken. Dat alle partijen nu reeds de intentieverklaring doen om, bij gunstige evaluatie van de samenwerking, deze na verloop van de eerste drie jaar verder te zetten laat alleen het beste verhoppen voor de toekomst.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om iedereen te bedanken die de werking van CORES mee heeft gebracht tot het punt waar we vandaag staan. Ad multos annos!

Michel Nuyttens

Voorzitter van de Cores-stuurgroep

B R U
G G E
STADSARCHIEF

B R U
G G E
WERELDERFGOEDSTAD

